

Nenápadný půvab Bratislavy (foto: Earth Trekkers)

Autor: Václav Jan

Rád jezdím na Slovensko. Kdysi jsem tam chvíli pracoval a rád tam občas zavítám na pracovní nebo soukromou návštěvu. Ta země mi pořád připadá jaksi „slovenštější“, než je Česká republika česká, Německo německé nebo Francie francouzská. V celkové atmosféře, v přístupu lidí i v detailech, které ale signalizují velmi mnoho. Daleko častěji než u nás se tam třeba setkáte s tím, že pokladní v marketech, pokojské v hotelu nebo obsluha v restauracích jsou Slovenky a Slováci, nikoli Ukrajinci nebo jiní cizinci. Snad je to i tou relativní chudobou, která přece jen v mnoha částech země přetrvává, že zatím není Slovensko na výdělek tak lákavé. Říkávám tomu „příjemně chudý kraj“, ale ne nahlas, protože domorodci to obvykle nechápu tak pozitivně, jak je to myšleno.

Sedím na novém nábřeží v Bratislavě, vzpomínám na staré, ale vlastně docela nedávné časy, kdy tu ještě byly staré doky. Změnilo se od té doby hodně, ale Bratislava zůstává svá, příjemně provinční, trochu „maďaronská“ se svými nabubřelými paláci, trochu snobská ve starém centru, které tak kontrastuje se zanedbanými předměstími a nehezkyými zákoutími třeba kolem hlavního nádraží. Mám rád i ten „balkánský“ přirozený chaos některých částí města, které mi vždy evokují cosi z poetiky Středomoří, kde chodec v parném létě už-už čeká, že za nejbližším rohem se otevře pohled na moře. Ostatně Dunaj je třeba proti Vltavě

jistojistě moře a i on dává Bratislavě její neopakovatelný ráz. Vznesený Danubius jakoby svou velikostí a věčností všechny ty domy, ulice a mosty jaksi přesahoval, a i když se ho město snaží ze všech stran obklíčit, veletok na něho pořád tak trochu shovívavě shlíží jako na nejmenší z metropolí, které se na své vznešeně líné pouti uvolil poctit návštěvou. Jen ten most SNP, jehož stavbě komunisté obětovali cennou část staré Bratislavy včetně židovské čtvrti, vede pomyslný dialog daleko spíše s řekou, jejíž mohutnosti byl přizpůsoben, než se samotným městem, v jehož měřítku je dominantou zjevně předimenzovanou; jakoby ho rozvodněný Dunaj přinesl na vlnách z nějakého jiného světa a zlomyslně ho vklínil mezi bratislavský hrad a Petržalku.

Pro Dunaj je prostě Bratislava (Prešpork, Pressburg, Pozsony) po cestě Vídní jen menším uherským městem, jakousi předzvěstí Pešti. Ale nevadí to. Naopak. Město má přirozený, lidský rozměr, kde v mnoha částech dosud slunce a vzduch dominují nad betonem, příroda není odkázána jen na periferii, protože Dunaj je natolik hrdý a nezkrotný, že se prostě do betonu zadržet nenechá. Dýchá to tu uherskou historií, jižanskou atmosférou, voní to tu dálkami, které přináší řeka, žije se tu v rytmu Balkánu i v pomalém klidu a důstojnosti mezi paláci kdysi bohaté mnohonárodní obchodní křižovatky, a přesto je Bratislava jaksi demonstrativně slovenská. Přestože se Slováci, a tvrdím, že chybně, snaží dodat své metropoli esprit všeobecně toužené světovosti, vyjádřené samozřejmě hlavně vpádem skleněných a ocelových konstrukcí výškových budov, stejně se tady vždycky spolehlivě zklidním a nepřipadám si jako v globalizovaném velkoměstě. Jaká příjemná změna oproti Praze, v níž jsou dopady deterritorializace mnohem fatálnější, a která se stále rychleji mění z kdysi dámy ve stále prodejnější **děvku kosmopolitismu**.

Snad je to i tím, že je Bratislava slovenská tak krátce, že si ten pocit Slováci ještě nestačili pořádně užít. Vždyť ještě před pouhým stoletím toužili obyvatelé města po připojení ke kterémukoli z nově vzniklých států, jen ne k Československu. Žili tu převážně Maďaři, Němci a Židé, kteří o Slovácích věděli asi tolik, že je to nějaký slovanský kmen žijící převážně v horách Horních Uher.

I to jméno vzniklo jaksi omylem. Ostatně v průběhu historie neslo málokteré město tak obřímí počet různých střídajících se názvů, což bylo dáno polohou města na hranici etnických a jazykových vlivů. Ale mohlo to dopadnout hůře. Slováci, kteří v časech těsně po světové válce uměli číst a psát, se, s trochou nadsázky řečeno, vyskytovali zejména v Americe, a právě ti si vysnili pro novou slovenskou metropoli název Wilsonovo město. Ten se skutečně chvíli používal, prokazatelně alespoň na mapách, které používaly československé legie v Itálii ještě začátkem roku 1919. Na svých mapách a ve svých hlavách se naopak Maďaři a Němci nehodlali vzdát Prešpurku. Jenže jejich éře už pod bratislavským hradem odzvonilo. Nakonec se smál třetí, menšina domácích národovců, kteří prosadili štúrovskou variantu Bratislav, vzniklou z označení Břetislava, což byl odkaz na krále Břetislava I, o němž se Pavel Josef Šafařík mylně domníval, že byl zakladatelem města, neboť v historickém názvu Brecisburg se obrozenecky rozhodl identifikovat slovanský původ – Bracislaw. Ovšem legrace ještě nebyl konec. Slováci posléze usoudili, že koncovka -av je příliš česká (evokovalo jim to blízkou Břeclav), a tak přidali na konec ještě -a. Konečně od dubna 1919 tedy existuje město s oficiálním jménem Bratislava. A stejně jí všichni říkají Blava. V tomto směru je slovenská

metropole tak trochu otloukánek.

O co víc byla Bratislava po staletí maďarsko-německá, o to důrazněji a s jistou pochopitelnou vášní jí Slováci postupně učinili ryze slovenskou, aniž by ale jejich entuziasmus zašel tak daleko, že by ji zcela zbavili původního výrazu, což městu dnes dává specifickou atmosféru průniku tří střeoevropských etnických a kulturních vlivů, ač velmi příbuzných, tak s různou vůní. Přesto jde ale nepochybně o „echt slovenskou“ metropoli, nejen formálně, ale i geniem loci – důvodem je hlavně fakt, že v ní zkrátka žijí téměř výhradně jen Slováci. Takhle jednoduché to je. Stejně tak bude Paříž arabská a ne francouzská, navzdory všem bulvárům a vznešeným činžákům a kostelům, až tam budou žít samí Arabové. A totéž platí o každém městě, nejen v Evropě.

Užívám si klidné dunajské odpoledne, sleduji korzující domorodce (a hlavně domorodkyně). Mezi lidmi kolem je hodně pamětníků, cyklistů, bruslařů, ve větru se ospale chvěje rákosí a slunce oslňuje odrazem od hladiny líné řeky, a vše je mírné, uměřené, pomalé a tiché. Místa, jaká v hektické Praze prakticky nenajdete. Ačkoli je Blava v mnoha směrech zanedbanější, ve výsledku působí i čistěji a lidštěji než Praha, neboť nezná její všudypřítomný chaotický přetlak, uspěchanou neurotičnost, hektický rozmach bez ladu a skladu, záplavy šikmookých očumovatelů, její výraz není natolik determinován šmajdavým bonvivánstvím byznysmenů i kontoáristů a jalovostí jejich „open space“ kultury, a vůbec ji zatím méně zasáhlo celé to šarivari životní tempo, které vtrhlo do srdce Evropy, otrávil jeho duši a postupně zničí i tu iluzorní kulisu pro turisty.

Bratislava zatím zůstává mnohem méně kosmopolitní a globalizovaná, najdete zde výrazně méně afrických a asijských zjevů a cizinců vůbec, jakož i obecně méně exotických ingrediencí, než v drtivé většině evropských metropolí. Slováci si v ní mohou připadat mnohem více doma než my v Praze. Ale nedělejme si iluze, že si toho většina z nich nějak zvláště váží. Z osobní zkušenosti vím, že progresivci na Slovensku velmi úkorně vnímají tuto „zaostalost“ a jsou mnohdy ve vztahu k americkým neziskovkám, světoobčanským ideálům či Evropské unii ještě mnohem vstřícnější a nekritičtější, než ti naši. Ještě usilovněji a zuřivěji se snaží dohnat multikulturní rytmus obdivovaného Západu, aby se konečně i oni mohli radostně rozpustit ve všeobjímajícím planetarismu. Mnozí odcházejí do Prahy, domnívají se, že je tam čeká jakýsi „velký svět“. Pokud slovenská tvář Bratislavy není vědomým dílem jejích obyvatel, ale výsledkem historických okolností a souhry dějů, potom je ovšem jen otázkou času, kdy progresivní Slováci doženou ujíždějící vlak a i z milé vesnice nad Dunajem bude další nechutný multikulturní koktejl. Proto sem jezdím užívat zbytky Evropy, dokud tu ještě dožívá, jakkoli už smrtelně nemocná, ale stále s jiskrou v oku, ona příjemně monokulturní pohoda.

Jistě, v mnoha směrech už je i Bratislava stejně kýčovitá, podbízivá, prodejná a mcdonaldizovaná, jako její větší „vzory“. Ale něco z výrazu, který vstřebala během první republiky, kdy byla usilovně slovakizovaná, který nasála za Slovenského štátu, ostře nacionálního, který udržela během komunistické éry, kdy se zde národní povědomí pěstovalo v opozici proti pražskému centralismu, a konečně něco z nadšení kolem zrodu plnohodnotné metropole zbrusu nového samostatného Slovenska, a ovšem i něco z konzervatismu katolické

paměti, to vše má stále tak silně vepsáno ve tváři, že ani tsunami globalismu to ještě zcela nesrovnala se zemí.

Bratislavská ulice po angloamerickém bombardování 16. června 1944

Tohle svébytné dějinné sebevědomí zkrátka zůstává ve vzduchu a voní na rušných bulvárech, v zapomenutých uličkách i na ospalých plázcích, a ani pokrokáři, co volí Čaputovou, ho přes všechnu snahu pořád ne a ne vyvětrat. Blondatá liberálka bude dočasně zdobit prezidentský palác na jednom z nejošklivějších náměstí metropole, ale existuje důvodná naděje, že jednou odkráčí do zapomnění, aniž by ji Dunaj zaznamenal a aniž by na Bratislavě nechala nějaké nezhojitelné jizvy.

DĚLSKÝ POTÁPĚČ

Jak je to dál se dočtete v knížce *Pravidla mezidruhových strategií*. Náš (nově pojmenovaný) výňatek pochází ze závěrečné eseje „Generál a česká kočka“. Dvanáct dalších pojednává mj. o biologických pravdách (vymezení parazitismu aj.), o logice liberalistického přenárodnování Evropy, o vlivu Adolfa Hitlera na myšlení a konání dnešních politikářů, o brazilizaci USA a jejich kulturně-politickém gangsterství, o zásadním přínosu havlistického axiomu pro vytvoření prostředí permanentní lži („neboť pravda by mohla poškodit lásku v jejím boji s nenávisť“), o metodě spolupráce světáckých pánů Steinů s Čechy a jinými domorodci, očitě svědectví kulturního obohacení z rakouského Gleinkersee...